

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

НАСТАВНА ПРОГРАМА ПО

ГЕОГРАФИЈА

**ЗАДОЛЖИТЕЛНА ПРОГРАМА И СОДРЖИНИ
ЗА I ГОДИНА ГИМНАЗИЈА**

Скопје, мај 2001 година

1. ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ

1.1. Назив на наставниот предмет / програмско подрачје: Задолжителна програма и содржини - географија

1.2. Образовен профил и струка

1.2.1. Образовен профил: *Гимназиско образование*

1.3. Диференцијација на активноста

1.3.1. Општо образование: *Задолжителна програма и содржини - географија*

1.4. Година (фаза) на изучување на наставниот предмет

1.4.1. Прва година

1.5. Број на часови на наставниот предмет/програмско подрачје

1.5.1. Број на часови седмично (седмичен контакт): *2 часа*

1.5.2. Број на часови годишно (квота на изучувањето): *72 часа*

1.6. Статус на наставниот предмет

1.6.1. Задолжителна програма и содржини

2. ЦЕЛ НА НАСТАВАТА ПО ГЕОГРАФИЈА:

Цел на наставата по географија е низ содржините од географијата, учениците единствено треба да се стекнат со знаења за карактеристиките на Земјата, да развијат чувство на ориентација, самостојно набљудување на објектите и појавите, културни спознанија, економски аспекти на развој на земјата со што треба да се подготват за студии по географија, економија, шумарство, геологија, земјоделство, за дел од технички струки, делумно за студии од општеството и хуманитарните струки.

Посебни цели на наставата по географија во гимназиското образование, е исклучиво преку овој предмет учениците да можат со поопстојни знаења и сознанија (согласно на нивната возраст), во врска со вселенскиот систем, планетарниот систем, земјата како планета на која што живеат со сите природни појави поврзани со Земјините движења, картографското прикажување на Земјината површина со поодделно запознавање на физичко географските и економско-географските карактеристики на Земјата и светот. Поконкретно учениците, треба да стекнат знаења за карактеристиките на литосверата, хидросверата, атмосферата и биосверата. Во продолжение да се запознаат со географско-историските одлики и знаења за Земјата, населението, населеноста и населбите на Земјата, потоа културно-географските одлики (културни потсистеми, јазици, религии), политичко-географските (национални политички системи,

еволуцијата на модерните држави, политичко-територијалната поделба, меѓународни политички системи и регионални здруженија) и стопанско географски одлики (земјоделие, индустрија, сообраќај, туризам, трговија, стопанско географски региони, Средоземјето како наше непосредно окружување и слично).

3. ПОТРЕБНИ ПРЕТХОДНИ ЗНАЕЊА

Согласно програмските содржини кои се изучуваат во основното образование, по предметите природа и општество и географија, учениците имаат соодветни воопштени знаења за Земјата како планета и некои нејзини природни карактеристики. Соодветно на тоа, тие располагаат со сознанија кои се во толкава мера, да можат да ја предизвикаат фантазијата за доразјаснување на одредени проблеми во врска со географијата на Земјата. Во таа смисла учениците треба да усвојат географски знаења за Земјата како планета поточно за карактеристиките на копното и морето од физичко-географски аспект и во тој контекст да се запознаат со регионално-географските одлики на разместеност и простирање на појавите. Поточно да научат за положбата на Земјата во вселенскиот систем со сите пропратни појави и последици од нејзините движења. Да научат како земјата се прикажува на карта и како се користи картата. Во контекст на релјефот, да знаат во рамките на светот каква е разместеноста на макрорелјефните форми (планини, котлини и карактеристични релјефни објекти). Во однос на климата, да се запознаат подетално со климатските појаси, движењето на воздушните маси и формирањето посебни климатски регии во светот како и нивната регионална распространетост. Учениците да се запознаат со хидрографските одлики на Земјата, маркантните хидрографски објекти и нивната територијална разместеност. Соодветно на тоа, учениците треба да стекнат знаења за регионалните аспекти и распространетост на одделните растителни и животински заедници на Земјата.

Низ посебан целина, учениците треба да стекнат знаења од општествената и хуманитарна географија. Поточно, да знаат каков бил текот на големите географски откритија и знаења за Земјата, да знаат што е и кој е ненаселен и населен простор, зошто е таков распоредот на населението, каква е неговата динамика и слично. Покрај тоа, да се запознаат со карактеристиките на населбите и соодветно на тоа со фактичката просторна разместеност на населението во светот. Во продолжение, учениците да знаат за просторната распространетост на културно-географските одлики на Земјата односно разместеност и распространетост на културните потсистеми, јазиците, религиите и посебни културни подрачја во светот. Низ поглавјето Политичко географски одлики на светот, да знаат како светот е поделен на држави од секој континент, како огледен пример за методолошки сознанија за индивидуална работа на учениците. Низ поглавието Стопанско географските одлики, учениците да научат кои стопански гранки егзистираат и каде во светот кое производство преовладува, со објаснување зошто токму таму. Со тоа, учениците треба да знаат како регионално се распространети одделните стопански и дел нестопански дејности на Земјата.

4. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

4.1. Структура на содржините за I година гимназија

ТЕМАТСКИ ЦЕЛИНИ	Број на часови	Конкретни цели Ученикот:	Дидактички забелешки Наставникот:	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
ВОВЕД	(1+0)	- Да се запознае со предметот географија и со наставните содржини кои ќе ги проучува во текот на учебната година; - да добие други информации поврзани со овој предмет.	- групна работа со потсетување на содржините од природо и општество и географија во основно училиште, - запознавање со содржините од географија за тековната учебна година	- природа и општество; - географија; - историја; - биологија.
ВСЕЛЕНА И ВСЕЛЕНСКИ ТЕЛА - ѕвезди; - Сонце и Сончев систем; - планети; - сателити; - Месечина.	(3+2)	- Да знае што е тоа вселена, кои и какви вселенски тела постојат; - да знае што се ѕвезди и некои нивни карактеристики; - да се запознае со карактеристиките на Сонцето како ѕвезда, одликите и структурата на Сончевиот систем; - да ги научи планетите и планетарниот систем; - да знае што се сателити и други небески тела; - да знае што е Месечина, Месечеви мени и други одлики на Месечината.	- презентира општи знаења за вселенскиот систем; - по принцип од подалеку кон поблизу ги претставува одликите на небеските тела; - презентира графички, фотографски и симулациони компјутерски прикази; - прави споредби и дообјаснувања	- астрономија; - географија; - физика.
ЗЕМЈАТА КАКО ВСЕЛЕНСКО ТЕЛО -форма на Земјата; -димензии на Земјата	(1+0)	- Учениците да се запознаат со формата на Земјата; - да знаат какви се димензиите на Земјата по површина, волумен, копно и море, обем по меридијан односно екватор, радиус на Земјата, сплеснатост на Земјиниот елипсоид и сл.	- ја презентира Земјата како вселенско тело; - ја опишува формата на Земјата со докази; - ја презентира големината, димензиите, структурата, мрежата на основните линии, - притоа употребува низа графички, фотографски и картографски прикази.	-географија; -физика; -математика; -геодезија; -хидрологија; -геоморфологија
ЗЕМЈИНИ ДВИЖЕЊА И ПОСЛЕДИЦИ ОД ЗЕМЈИНИТЕ ДВИЖЕЊА - ротација;	(3+2)	- учениците да знаат дека Земјата се врти и притоа има ротациони движења околу нејзината замислена земјина оска со правец запад-исток,	- да ги опише движењата на Земјата; - да ги докаже последиците од земјините движења; - да даде примери со кои ќе ја долови	-астрономија; -географија; -физика; -математика

<ul style="list-style-type: none"> - револуција; - смена на денот и ноќта; 		<ul style="list-style-type: none"> - да знаат дека Земјата се врти околу Сонцето со останатите планети и со тоа врши Земјино движење наречено револуција, - да знаат како и зошто настанува смена на денот и ноќта, зошто е различна големината на денот и ноќта и како тоа се менува во зависност од географската широчина; - учениците да знаат како се врши смената на годишните времиња, каде се издвојуваат, а каде не се чувствуваат или се трансформираат во 2 сезони; - да се објаснат топлинските појаси согласно аголот на паѓање на Сончевата светлина на Земјата; - да знаат да го пресметуваат времето согласно познавањето на одредени законитости 	<p>афентичноста на оваа содржина и ќе ја поттик- не фантазијата на учениците да размислуваат и индивидуално да стекнат претстава за овие содржини;</p> <ul style="list-style-type: none"> - да примени разни симулации, графички и фотографски прикази 	
<p>ПРЕТСТАВУВАЊЕ НА ЗЕМЈИНАТА ПОВРШИНА НА КАРТА</p> <ul style="list-style-type: none"> - Глобус - Меридијани и паралели - Географска широчина и Географска должина - Од глобус на карта - Картографски проекции; - Размер на карта и рамерник - Поделба на картите според територијален опфат, размер, намена и содржина - Начини на претставување на географските елементи на карта - Апсолутна и релативна височина - Географски атласи 	(3+2)	<ul style="list-style-type: none"> - Учениците да знаат што е физичка површина на Земјата, што е геоид, а што елипсоид; - соодветно на тоа да разберат што е глобус, кои се главните линии за ориентација на Земјата, односно меридијани и напоредници; - да знаат што е географска широчина, а што географска должина; - да знаат дека од глобус (сферна површина) со помош на картографски проекции површината на Земјата се прикажува на карта; - да знаат што е размер и како се употребува, - да знаат какви карти постојат и како се класифицираат; - да се запознаат и научат како се прикажува географската содржина на карта; - да научат што е и како се одредува на карта географски координати и надморски височини; - да знаат што е атлас и како се користи за различни цели; 	<ul style="list-style-type: none"> - знаејќи го обликот, димензиите, формата и големината на Земјата, да се презентира физичката површина на Земјата, нејзините нерамнини; - да го прикаже сведувањето на Земјината површина во геоидна, а потоа во елипсоидна и форма на топка како полесни за математички пресметувања; - да се презентираат основните географски мрежи од меридијани, напоредници и други линии важни за сведување од сферна на рамна површина; - да прикаже глобус како пример со објаснување на сите картографски елементи; - да објасни што е тоа размер; - да ја претстави картата како сведена сферна површина на рамнина за конкретна територија или на целиот свет; - да ги запознае со елементите на географските карти; - да презентира како се употребува картата во смисла на разни географски картографско-картометриски и други потреби; 	<ul style="list-style-type: none"> - обликот и димензиите на Земјата; - астрономија; - геодезија; - геометрија; - географија; - ликовна уметност; - техничко цртање.

			<ul style="list-style-type: none"> - да се покаже што е тоа атлас и како се користи - да се презентира какви се карти постојат со примери како изгледаат. 	
ФИЗИЧКО ГЕОГРАФСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЗЕМЈАТА - Геолошка еволуција на Земјата - Градба и состав на Земјата	(1+0)	<ul style="list-style-type: none"> - учениците да се запознаат со геолошката еволуција на Земјата, - да знаат од што е изградена внатрешноста на Земјата. 	<ul style="list-style-type: none"> - Да ја прикаже внатрешната градба на Земјата; - да примени разни графички и фотографски прикази . 	<ul style="list-style-type: none"> -географија; -геологија; -минерологија; -геоморфологија
ЛИТОСФЕРА - Геолошки состав на Земјината кора (магматски, седиментни и метаморфни карпи) - Формирање на релјефот на Земјата (<i>внатрешни сили</i> - вулкани, земјотреси; <i>надворешни сили</i> - сончева топлина, движење на водата, воздухот, мразот; <i>процеси на ерозија и акумулација</i>) - Генетски типови релјеф (еолски, абразионен, флувијален, глацијален и карстен) - Распоред на копното на Земјата (континенти, хоризонтална расчленетост на релјефот, вертикална расчленетост на релјефот - низини, планини) - Почвени типови на Земјата	(5+2)	<ul style="list-style-type: none"> - Учениците да знаат што е тоа геолошки состав на Земјата, да препознаваат седиментни, метаморфни и магматски карпи; - да научат со кои природни сили се формира релјефот од внатрешноста на Земјата, од надворешните влијанија и низ процесите на ерозијата и акумулацијата; - да препознаваат ерозивно и акумулативно подрачје; - да се запознаат со генетските типови релјеф (флувијален, абразионен, карстен, глацијален, еолски), како се формираат и каква е неговата територијална распространетост во Светот; - да се запознаат и знаат каков е распоредот на копното на Земјата, каква е хоризонталната, а каква вертикалната расчленетост на релјефот; - да знаат да ги именуваат и препознаваат големите релјефни целини на Земјата како маркантни територијални целини со посебни карактеристики; - да се запознаат со почвените типови и глобалниот распоред на одделни педолошки типови почви на Земјата. 	<ul style="list-style-type: none"> - да го прикаже геолошкиот состав на Земјата; - да ги запознае учениците со примероци од разни видови карпи; - преку шеми, графички; фотографски и симулациони записи да ги презентира карактеристиките на вулканите и земјотресите; - да ги објасни процесите на распаѓање на карпите под надворешни влијанија и процесите на ерозија и акумулација; - да презентира и со практични примери ги покаже генетските типови релјеф; - да расправа за распоредот на копното на Земјата, вертикалната и хоризонталната расчленетост на релјефот; - да презентира какви почви постојат и каква е нивната разместеност. 	<ul style="list-style-type: none"> - со геолошкиот состав; - геологија; - хидрологија; - климатологија; - педологија; - геоморфологија; - географија.

<p>ХИДРОСФЕРА</p> <ul style="list-style-type: none"> - Кружење на водата во природата - Распоред на водата на Земјата - Светско море (окенани и мориња) - Подземни води - Копнени води (извори, реки, мразници, езера, мочуришта) 	(3+1)	<ul style="list-style-type: none"> - Ученикот да знае како се одвива кружењето на водата во природата и како се манифестира преку хидрографските објекти, - да знае каков е распоредот на водата на Земјата во целина и на копното, - да знае што е тоа Светско море, да ги запознае океаните и нивното простирање, да ги научи морињата, реките и езерата кои се најпознати и најкарактеристични во светот и нивната територијална разместеност, - да знае некои географски карактеристики на морињата, - да знае што се тоа подземни води и како се манифестираат, - да знае кои се копнени води, да препознава извор, река, езеро, мразник, мочуриште и други хидрографски објекти, - да ги знае и препознава на карта 	<ul style="list-style-type: none"> - да го објасни кружењето на водата на Земјата; - да ги презентира водните објекти и распоредот на водата на Земјата; - да ги прикаже океаните, распоредот на морињата во Светот со некои нивни одлики; - да објасни кои води се сметаат за копнени; - да ги прикаже карактеристиките на истите; - да ги прикаже најмаркантните во светски рамки водени објекти и нивното територијално простирање и локација на Земјата. 	<ul style="list-style-type: none"> - географија; - хидрологија; - климатологија; - океанографија; - биологија.
<p>АТМОСФЕРА</p> <ul style="list-style-type: none"> - Структура на атмосферата - Климатски фактори - Климатски елементи - Климатски појави - Време и клима - Климатски појаси и климатски типови - Карактеристични климатски типови (поларна клима, монсунска клима, пустинска клима, месна клима) - Влијание на климата врз биосферата 	(5+2)	<ul style="list-style-type: none"> - Учениците да се запознаат со структурата на атмосферата, одејќи од приземните слоеви во височина; - да знаат што се тоа климатски елементи, а што климатски појави и едни од други да ги разликуваат; - да се запознаат со климатските фактори од кои зависат климатските елементи и појави; - да се запознаат со поимите време и клима; - на планетарно ниво да се запознаат со климатските појави и климатските типови кои преовладуваат во различни географски простори на Земјата (поларна клима, монсунска клима, пустинска клима, месна клима); - да осознаат како климата влијае врз биосферата, особено на копнените територии. 	<ul style="list-style-type: none"> - шематски да ја прикаже структурата на атмосферата; - да објасни кои се и според што се разликуваат климатските елементи и појави; - да објасни што е тоа време а што клима; - набљудувајќи ја Земјата како планета да објасни кои се и зошто се менуваат климатските појаси на Земјата; - да објасни зошто и каде се јавуваат карактеристични климатски типови; - да објасни како климата влијае врз биосферата. 	<ul style="list-style-type: none"> - географија; - хидрологија; - физика; - метеорологија; - регионална географија
<p>БИОСФЕРА</p> <ul style="list-style-type: none"> - Абиотски и биотски фактори - Географска распространетост на растителните 	(2+0)	<ul style="list-style-type: none"> - Учениците да знаат што се тоа абиотски, а што биотски фактори, - да знаат каква е глобалната распространетост на растителните заедници во светот, 	<ul style="list-style-type: none"> - да објасни што се тоа биотски а што абиотски фактори; - картографски, регионално да ја прикаже глобалната распространетост на растителните заедници на Земјата; 	<ul style="list-style-type: none"> - биологија; - екологија; - географија;

заедници - Географска распространетост на животинскиот свет (во водените средини, на копното)		- да знаат каква е распространетоста на одделните животински видови согласно климатските карактеристики на Земјата, - да се запознаат со животинскиот свет во водните средини и на копното поодделно.	- да ја прикаже распространетоста на животинскиот свет на копното и во морето.	
ГЕОГРАФСКО ИСТОРИСКИ ОДЛИКИ И ЗНАЕЊА ЗА ЗЕМЈАТА - Географски знаења и откривања во стариот век - Географски знаења и откривања во средниот век - Големите географски откритија - Епоха на географските истражувања во XVIII, XIX и XX век - Колонијални поседи и антиколонијални движења.	(2+1)	- Учениците да стекнат знаења во врска со географските откритија на Земјата гледано низ историски аспект; - посебно да се запознаат со големите географски истражувања во XIV век и географските откритија во XVIII, XIX и XX век, - во склад на наведеното да се запознаат со формирањето колонијални поседи и антиколонијални движења во светот и формирање на самостојни држави.	- Да го презентира запознавањето на Земјата од страна на човекот низ историјата; - да се запознае со географските видови и познавање на Земјата низ различни временски периоди; - низ географски и картографски прикази да презентира како се одвивале големите географски откритија; - да објасни што се тоа колонијални поседи, антиколонијални движења и формирање на нови денешни држави.	- географија; - историја; - култура; - политички системи; - економија
НАСЕЛЕНИЕ НА ЗЕМЈАТА - екуменски и анекуменски простори на Земјата - Бројна состојба и динамика на населението (стапки на раѓања и умирања, старосни пирамиди, учество на младото население во светот) - Миграциони процеси - Разместеност на населението во светот - Густина на населеност.	(4+2)	- проучувајќи го населението на Земјата учениците треба да знаат што се тоа екуменски, а што анекуменски простори на Земјата, како и тоа каде тие се простираат; - да ја знаат динамиката на населението во различни региони согласно различните културни текови на односното население; - да се запознаат со миграционите процеси на населението во минатото и согласно современите сообраќајни услови во денешно време; - да се запознаат и знаат каква е разместеноста на населението во поодделни региони во светот; - соодветно на тоа да стекнат претстава за териториите со голема густина на населеност и обратно.	- да прикаже кои и зошто одредени простори не се односно се населени; - да презентира каква е бројната состојба на населението во светот по континенти и држави; - да прикаже кои региони се одликуваат со најголема концентрација на население и зошто; - да објасни што се и кои структури на население постојат и да објасни некои нивни карактеристики; - да ги запознае со процесите на миграции во светот и глобалните миграциони движења во него; - преку густината на населеност да се прикаже територијалната разместеност на населението во светот.	-климатските услови како фактор за живеење на населението; -географија на население; -социологија; -економија; -историја; -демографија

<p>НАСЕЛБИ - Типови на населени места - Локација на урбаните населби во светот</p>	(1+1)	- Учениците да знаат што се тоа населени места, како се класифицираат и каква може да биде нивната големина; - да знаат во светски рамки каде се локациите на најнаселените урбани средини.	- Да објасни што се тоа населба и какви може да бидат; - да објасни и прикаже во светски рамки каде се разместени најголемите урбани средини во светот.	- географија; - географија на население и населби; - социологија на културите; - планирање и уредување на просторот.
<p>КУЛТУРНО ГЕОГРАФСКИ ОДЛИКИ НА ЗЕМЈАТА - Културни потсистеми - Јазици (јазични групи, ширење на јазиците и промени) - Религии (религиозни групи, ширење на религиите, регионален распоред на религиите) - Културни подрачја во светот</p>	(3+1)	- Учениците да се запознаат со современите културни потсистеми во технолошка, социолошка и идеолошка смисла, односно да се запознаат со регионалната распространетост и развој на овие потсистеми; - учениците да се запознаат со регионалната распространетост на народите и јазиците кои што се зборуваат, да се запознаат со јазичните групи и ширењето на јазиците во светот; - да се запознаат со најдоминантните јазици според територијалната покриеност и опфатеност на население, - учениците да знаат какви религии постојат во светот, кои се најмасовни религиозни групи, каков е регионалниот распоред и распространетост на населението според религиозна припадност и какви се односите помеѓу различните религиозни групи во географска смисла. - учениците да знаат кои подрачја се одликуваат со карактеристични култури во светот денес.	- Да ги воведете учениците во поимот култура и согласно разместеноста на народите во светот да ги презентира различните норми и обичаи, знаења и идеологии, техничко технолошки напредок и слично; - да презентира регионално географски каква е разместеноста на населението според јазичните говорни подрачја и раширеноста на одредени јазици; - да ја презентира регионално географската распространетост на религиозните групации на населението во светот; - да се објаснат и потенцираат карактеристичните културни подрачја во светот.	- географија; - географија на население; - филозофија; - социологија; - историја; - филологија
<p>ПОЛИТИЧКО ГЕОГРАФСКИ ОДЛИКИ НА СВЕТОТ - Национални политички системи (држави, нации и национални системи)</p>	(3+1)	- Учениците да знаат што се тоа национални политички системи, држави, нации и национални системи, - да се запознаат со еволуцијата на модерните држави,	- Да објасни што е тоа политички систем и како тие се организирани во светот; - да го објасни постанокот и еволуцијата на државите; - да ги објасни општите одлики на државите;	- население и населби; - култури на Земјата - географија; - политички системи; - економија;

<p>- Еволуција на модерните држави - Географски карактеристики на државите (големина, форма, локација, граници) - Политичко територијална поделба на Светот (Европа, Азија, Африка, Северна Америка, Јужна Америка, Австралија и Океанија) - Меѓународни политички системи и регионални здруженија (Организација на Обединетите Нации, регионални економски групации).</p>		<p>- да се запознаат со општите географски карактеристики на државите (големина, форма, локација, граници и сл.), - да се запознаат со актуелната политичко територијална поделба на светот, притоа проучувајќи ги сите континенти поодделно, - во рамките на тоа да се обработат огледни примери на една карактеристична држава од секој континент (на пр. Германија или Франција во Европа, Кина или Индија во Азија, Нигерија или Египет во Африка, САД во Северна Америка, Бразил во Јужна Америка), - учениците да знаат дека постојат посебни меѓународни политички здруженија, - да се запознаат со организацијата на Обединети нации, - да ги знаат регионалните економски групации како и индивидуалните економски системи кои во светот располагаат со голема економска моќ која ги надминува националните буџети на голем број држави</p>	<p>- по континенти да ја објасни политичко територијалната поделба во светот; - за секој континент да обработи по една карактеристична држава како пример (Германија во Европа, Кина или Индија во Азија, Нигерија или Египет во Африка, САД и Бразил во Америка, Австралија и Русија); - да објасни зошто и кои се најпознати здруженија во светот;</p>	<p>-историја</p>
<p>СТОПАНСКО ГЕОГРАФСКИ ОДЛИКИ - Земјоделство (<i>растително производство</i> - жита, зеленчук, овошје, растенија за производство на пијалаци, растенија за производство на шеќер, маслодајни култури, зачини, тутун, текстилни растителни суровини; <i>сточарско производство</i> - говеда, свињи, овци, коњи, живина, сточарски производи; <i>риболов; шуми</i>); - Индустрија (<i>производство на енергија</i> - регионално географска разместеност</p>	<p>(10+5)</p>	<p>- учениците да знаат кои стопански гранки се најкарактеристични и какво е нивното ниво на развој во светот, - да се запознаат со карактеристиките на земјоделството и земјоделското производство, - да се запознаат со растителното производство и регионалните карактеристики на производството на одделни растителни видови (жита, зеленчук, овошје, растенија за производство на пијалаци, растенија за производство на шеќер, маслодајни култури, зачини, тутун, текстилни растителни суровини и сл.), - да се запознаат со распространетоста на сточарското производство и причините за различниот регионален развој на истото, - да се запознаат со карактеристичните риболовни подрачја,</p>	<p>-да ги запознае учениците со стопанските гранки по сектори на дејност; -во рамките на земјоделството да презентира кои земјоделски производи според видот (од растително или животинско потекло) каде се разместени со објаснување и зошто таму; -картографски да ја прикаже географската распространетост на растителните видови; -да ја прикаже структурата на индустријата и факторите за развој на истата; -регионално да ги прикаже разместеноста на енергијата и суровините во светот, нивниот транспорт и искористување; -да ги издвои и прикаже одликите на карактеристичните индустриски региони во светот и по континенти како и да ги потенцира индустриски најразвиените држави; -да ја објасни структурата и масовноста на</p>	<p>-економска географија; -регионална географија; -биологија; -економија; -транспортни системи</p>

<p>на јаглен, нафта, природен гас, хидроенергија, атомска енергија, електрична енергија и останати видови енергија; <i>суровини</i> - минерални, неминерални; <i>индустриски гранки и индустриско производство</i> - од минерални суровини, од земјоделски суровини; карактеристични индустриски региони во светот - Западна европа, Источна Европа, Источна Азија, САД);</p> <ul style="list-style-type: none"> - Сообраќај (копнен, воден, воздушен, телекомуникациски); - Туризам; - Трговија; - Карактеристични стопанско географски региони; Средоземје. 	<ul style="list-style-type: none"> - да го знаат глобалниот распоред на шумските растителни заедници како посебен природен ресурс, - да ги знаат индустриските региони во светот (производството на енергија од сите видови, просторната разместеност на минералните и неминерални суровини во светот и разместеноста на одделни индустриски гранки во светот, - да може да ги издвојуваат карактеристичните индустриски региони во светот (на пр. Западна Европа, Источна Азија, Источна Европа и САД), - да се запознаат со сообраќајот во светот и неговата масовност кај сите видови сообраќај, - да се запознаат со карактеристичните туристички региони во светот, - да знаат што е трговија и да добијат глобална претстава за современите трговски релации и финансиски трансакции помеѓу државите; - да ги знаат карактеристичните стопанско географски региони специјализирани за специфични видови производи; - да го знаат регионот на Средоземјето од географски аспект како непосредно окружување на Република Македонија. 	<p>сообраќајот, неговото значење за размена на стоки и миграции на населението;</p> <ul style="list-style-type: none"> -да ги прикаже карактеристиките на туризмот и главните туристички региони во светот; -да објасни што е тоа трговија и како таа се рефлектира во процесот на размена и потрошувачка на различни добра и производи; -да прикаже одредени карактеристични стопански региони со посебен осврт на Средоземјето како наш најблизок и специфичен регион; 	
---	--	---	--

4.2. Наставни методи и активности на учење

Во остварувањето на целите во задолжителните програми и активности по географија, ќе се користат познатите методи и форми на активна настава.

Активности на наставникот: објаснува, демонстрира, дава инструкции, поставува задачи, ги вреднува задачите, дискутира, прави и води забелешки, регистрира, презентира, организира и води мали проекти, обучува за практична работа и активности на учениците итн.

Активности на ученикот: слуша, набљудува, увежбува, демонстрира, повторува, дискутира, проверува, применува, истражува, учи во парови, учи во групи, учи самостојно, користи разни извори на знаења, посетува терен и различни географски објекти.

Од формите ќе се користат: индивидуалната и групната форма на работа. Користењето на формите, методите и постапките на работа, наставникот ги осмислува непосредно при планирањето на наставниот час и операционализира во конкретни активности кои ќе ги реализира на часот. Користењето на формулите и методите, ќе биде усогласено со материјално-техничките и просторните услови на училиштето. Возраста и предзнаењата на учениците и нивниот интерес.

4.3. Организација и реализација на наставата

Основна насока на наставата по географија, е креативно запознавање со регионално географските аспекти на појавите и проблемите во светот според Наставната програма. Образовниот процес претежно ќе се реализира во кабинет-училница со посета на различни географски објекти во непосредната околина. Во текот на работата со учениците ќе се земе предвид солидната комуникација на релација наставник-ученик и обратно, задоволување на ученичките потреби и интереси, оспособување на учениците за самостојно размислување и изнаоѓање сопствени решенија како и развивање љубов кон природата и просторот.

4.4. Наставни средства и помагала

Во остварувањето на целите на наставата по географија, треба да се обезбедат соодветни просторни и материјално-технички услови:

- кабинет по географија;
- збирка на географски карти за разни територии;
- збирка на разни тематски карти;
- глобуси, релјефни модели, разни графички и фотографски прикази;
- збирка на разни фактографски податоци за разни географски појави и објекти;
- атласи со различни содржини.

Технички помагала:

- карти;
- компјутерска опрема;
- видеоопрема;
- графоскопи;
- збирка на слајдови;
- релјефни модели и карти

Литература за наставниот кадар:

- географски лексикони;
- географски енциклопедии;
- географски научни и стручни списанија;
- универзитетски учебници по географските дисциплини;
- географски прирачници;
- географски информации по Интернет;

- збирки на карти и атласи;
- методика на наставата по географија;
- други видови географски информации и литература.

Литература за учениците:

- учебници по географија за кои учениците ќе се определат;
- брошури со географски и блиски на нив содржини;
- географски списанија;
- карти и атласи
- енциклопедиски изданија;
- интернет информации и специјализирани пакети за географија

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГНУВАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Знаењата, способностите и постигнувањата на учениците, се оценуваат согласно воспоставениот систем и во теориска и во практична смисла.

6. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

6.1. Основни карактеристики на наставниците

Од наставникот се очекува да ги поседува следниве карактеристики на персонални, стручни и педагошки вредности:

- да биде психички и физички здрав;
- да го владее македонскиот литературен јазик и кирилското писмо;
- да е добар предавач и организатор на работата;
- да поседува квалитетни способности за комуникација со учениците, родителите, колегите и други странки;
- да биде креативен и да се залага за иновирање на наставниот процес;
- да поседува адекватно професионално стручно образование;
- да ја сака и почитува сопствената струка и педагошката професија;
- да применува современа образовна технологија;
- да нема говорни мани.

6.2. Стандард за наставен кадар

Завршени студии на:

1. Природно математички факултет, Институт за географија - дипломиран професор по географија
1. Географски факултет - дипломиран географ
2. Природно математички факултет, Институт за географија - дипломиран географ (применета насока)
3. Педагошка академија - наставник по географија и историја

6.3. Стандард за простор

За остварување на програмските цели по географија, потребно е соодветно опремен кабинет по географија со материјално технички и дидактички средства, согласно Нормативот за простор и наставни средства. Кабинетот да поседува и просторија за подготовки на наставниот кадар, како и за чување на материјално техничките средства, стручна литература, инструменти и друго.

7. ДАТУМ И НОСИТЕЛИ НА ИЗРАБОТКАТА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

7.1. Датум на изработка: мај 2001 година

7.2. Состав на работната група:

1. Проф. д-р Благоја Маркоски, Институт за географија при Природно математичкиот факултет - Скопје
2. Јагода Јанковска, професор по географија, помошник директор на ОУ “Лазо Ангеловски” - Скопје
3. Љубица Кароска, професор по географија во гимназија “Јосип Броз-Тито” - Скопје
4. Тони Симоноски, професор по географија во ОУ “Христо Узунов” - Охрид

8. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Датум на започнување: 1.09.2001 год.

9. ОДОБРУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма за географија ја одобри (донесе): _____

со решение бр. _____ од _____ година.